

EN INDPODNING AF HETEROSEKSUALITET

Jens Jersilds indflydelse på seksualundervisning

Af:
Stine Søby Fogh
Historie

ABSTRACT: This article examines the ideas of Inspector Jens Jersild on sexuality, youth and childhood and his broader impact on sex education. Prior research has identified Jersild as a central figure in the debate on sexuality during the 1950s and has indicated his impact on sex education. I examine Jersild's ideas on sexuality, youth and childhood and assess his influence on the governmental guidelines for sex education in 1961 and 1971. Through sex education, Jersild sought to foster heterosexuality and discourage other sexual categories. The guidelines reflect a governmental desire to institutionalize Jersild's ideas yet also illustrate a temporal shift in the conceptualization of sexuality.

NØGLEORD: Jens Jersild, seksualundervisning, seksualitet, homoseksualitet, heteroseksualitet.

Introduktion

I 1950'erne debatteres forholdet mellem seksualitet, ungdom og barndom. En moralsk panik for homoseksualitet spredte sig blandt befolkningen. Historikeren Peter Edelberg peger på, at politiinspektør Jens Jersild har en central position i debatten (Edelberg 2013: 181, 209). Jersild advokerer for, at tidlig seksualundervisning fremmer heteroseksualitet. Ifølge forskeren Christian Graugaard har Jersild indflydelse på undervisningsministeriets vejledning til seksualundervisning i folkeskolen fra 1961 (Graugaard 2018: 47), men hvor stor indflydelse fik Jens Jersilds forestillinger på seksualvejledninger?

I denne artikel vil jeg forsøge at belyse Jersilds indflydelse og begrebsverden, der danner grundlaget for hans seksualitetsforståelse. En analyse af Jersilds indflydelse på seksualvejledningerne synes at forudsætte en idehistorisk analyse af hans begrebsverden. Med udgangspunkt i "Barnet og det homoseksuelle problem" fra 1957 og "Hvad unge bør vide om homoseksualitet, prostitution, sædelighedsforbrydelser, kønssygdomme" fra 1959, afkoder jeg først Jersilds forestillinger om børn, unge og seksualitet. Herefter udfolder jeg Jersilds begrebsliggørelse af homoseksualitet og prostitution, da det er centralt for at forstå hans syn på seksualitet og seksualoplysning. Til slut sammenligner jeg Jersilds indflydelse på to vejledninger i seksualundervisning i folkeskolen fra 1961 og 1971. Min artikel påviser, at Jersild gennem seksualoplysning søgte at fremme heteroseksualitet og modarbejde seksuelle kategorier såsom homoseksualitet. Implementeringen af Jersilds forestillinger i seksualvejledninger til folkeskolen i 1961 og 1971 afspejler et statsligt ønske om at institutionalisere disse idéer.

De to udvalgte værker af Jens Jersild repræsenterer hans opfattelse af børn, unge og seksualitet. Bøgerne supplerer hinanden. De har lignende argumentation og samme hovedpointer. Derfor fremgår der ikke en komparativ analyse, men derimod en generel analyse af Jersilds forestillinger. Værkerne vidner om en offentlig samtale om seksualitet, dets udvikling og kategorisering, men de kan ikke alene bruges til at forstå samtidens opfattelse af seksualitet, børn og unge. Værkerne indikerer Jersilds forståelse og inspiration af samtidens dominerende diskurser på områderne. Jersild blev inspireret af psykiatriske og sexologiske diskurser, men tilpassede også bestemte teorier til hans egen seksualitetsopfattelse. Fra hans udsigelsesposition kom han med sit eget konkrete output som

manifesterede sig i den offentlige debat og seksualvejledninger. Til videre undersøgelse er det oplagt at vurdere samtidens opfattelse af emnerne og placere Jersilds forestillinger idéhistorisk.

“Vejledning i seksualundervisning i folkeskolen” fra 1961 og “Vejledning om seksualoplysning i folkeskolen” fra 1971 repræsenterer undervisningsministeriets og læseplansudvalgets ønsker om seksualundervisningens indhold og udformning i folkeskolen. Vejledningerne belyser ikke Jersilds indflydelse på børns seksualitetsforståelse. Derimod påviser pjecerne et statsligt ønske om, at Jersilds forestillinger institutionaliseres. Det vil være oplagt at undersøge, hvor vidtrækkende Jersilds indflydelse var på selve seksualundervisningen og senere vejledninger til den.

Opfindelsen af seksualitet

Begreberne homoseksualitet og heteroseksualitet opfindes af ungaren Karl Maria Ketbeny i 1869 og genintroduceres af psykiateren Richard von Krafft-Ebing i 1886 (Stryker 2017: 53; Katz 2014). Begreberne er moderne opfindelser, der illustrerer adskillelsen af kønsidentitet og seksualitet. Seksualitet defineres nu ud fra den seksuelle partner (Halperin 1990: 15-16; Katz 1995: 12-14). Foucault peger på, at der i 1800-tallet sker et skred i måden at forstå seksualitet på. Forinden ansås ægteskabet som normen, mens anden seksuel adfærd var unormalt og lovstridigt. I 1800-tallet sker der en “mangesidet indpodning af ‘perversioner’” (Foucault 1998: 46). Seksuel adfærd kategoriseres, og en bred vifte af seksuelle identiteter produceres (Ibid.: 45-50). Seksualiteten bliver genstand for videnskabeliggørelse, der skaber forskellige seksuelle kategorier.

I begyndelsen anses heteroseksualitet og homoseksualitet som seksuelle afvigelser, men Krafft-Ebing introducerer en ny forståelse: Interessen i reproduktion afgør, om ens seksualitet afviger. Heteroseksualitet bliver den seksuelle norm, mens homoseksualitet fortsat fremstilles som en seksuel afvigelse. Homoseksualitet er en medfødt, biologisk tilstand, der kan diagnosticeres og kureres. Homoseksualitet patologiseres, og der argumenteres for, at seksuelle minoriteter ikke skal kriminaliseres (Stryker 2017: 53-54).

Debatten om homoseksualitet i 1950'erne

I kølvandet af 2. verdenskrig vokser fjendtligheden over for seksuelle minoriteter i Vesteuropa. Man frygter udbredelsen af homoseksualitet og korrumpning af unge mennesker. Interpol og andre internationale organisationer engagerer sig i spørgsmålet om seksuelle afvigelser, og det resulterer i en international, koordineret samarbejdsindsats, der vil bekæmpe homoseksualitet (Dupont 2019: 357-359, 361, 363, 389, 394).

Homoseksualitet afkriminaliseres i Danmark i 1933, men frygten for seksuelle minoriteter gælder stadig. Efter 2. verdenskrig dannes der en moralsk diskurs, der problematiserer homoseksualitet og prostitution. I 1950'erne begynder danskerne at debattere homoseksualitet, ungdom og mandlig prostitution. Den moralske diskurs udvikler sig til moralsk panik i den brede befolkning, hvor man frygter, at mandlig prostitution og enkelte seksuelle oplevelser medfører livslang homoseksualitet og asocialitet for unge mænd. Politiinspektøren Jens Jersild er en central meningsdanner i debatten. Han er fra 1950 chef for sædelighedspolitiet og med til at oprette en afdeling, der fører tilsyn med homoseksualitet og prostitution. Jersilds aktive engagement i samfundsdebatten og hans udgivelser om homoseksualitet, ungdom og prostitution øger opmærksomheden om emnerne. Homoseksualitet og mandlig prostitution er emner, alle forholder sig til. I 1960'erne forsvinder den moralske panik, og den dominerende diskurs om emnerne ændrer sig. Fremtrædende aviser fatter større sympati for homoseksuelle og modgår diskrimination. Unge, mandlige prostituerede ses ikke længere som et dominerende socialt problem. Den brede befolkning er ikke længere bekymret for homoseksualitet i samme grad som i 1950'erne (Dupont 2019: 393; Edelberg 2009: 17; Edelberg 2013: 172, 174-178, 181-182, 191-193, 198-200, 206-207).

Jens Jersilds seksualitetsforståelse

Jens Jersilds argumentation i den offentlige debat tager udgangspunkt i hans egen seksualitetsforståelse. Jersilds værker "Barnet og det homoseksuelle problem" og "Hvad unge bør vide om homoseksualitet, prostitution, sædelighedsforbrydelser, kønssygdomme" udfolder hans forestilling om menneskets seksualitet, seksuelle kategorier og hvordan seksualiteten opstår. I dette kapitel analyserer jeg hans begrebsverden, der tager udgangspunkt i sammenhæng mellem seksualitet, ungdom og barndom. Jersild inspireres i mindre grad af internationale psykiatriske og sexologiske diskurser fra samtiden. Han skelner mellem køns kategorier og argumenterer for, at seksualiteten primært erhverves i ungdommen gennem oplevelser, påvirkning, vane og tilfældighed, men andre faktorer spiller også ind.

Jens Jersild er optaget af menneskets seksualitet og skelner mellem tre hovedkategorier: Heteroseksualitet, biseksualitet og homoseksualitet. Derudover skelner han mellem seksuelle afvigelser og heteroseksualitet. De seksuelle afvigelser er uønskede, da det er "en form for perversion, d.v.s. en unaturlig kønsdrift" (Jersild 1959: 58). Heteroseksualitet fremstilles som den naturlige seksuelle kategori og normen. De andre seksualitetskategorier afviger fra normen. Jersild vurderer seksualitetskategorierne ud fra, om han ser det som en naturlig kønsdrift. Det kommer an på ens seksuelle partners køn samt seksuelle lyster. Derfor er de seksuelle afvigelser for Jersild

mange: Homoseksualitet, biseksualitet, ekshibitionister, kiggere, transvestitter, fetichister, sadister, masochister og løsslupne kvinder. Udspecificeringen af seksualitetskategorier ses som sande af Jersild. Alle afvigende seksuelle indstillinger bliver noget uønsket, der ikke skal spredes (Jersild 1959: 5, 15, 19, 39-59; Jersild 1957, 13).

Ifølge Jersild, erhverver mennesket sig en seksualitet gennem seksuel adfærd. Homoseksualitet “er erhvervet og ikke medfødt” (Jersild 1957: 52). Det er centralt at få børn og unge til “at tænke, tale og handle heteroseksuelt” (Ibid.: 49). Efter en række seksuelle erfaringer, bliver seksualiteten permanent og uforanderlig i 20’erne (Ibid.: 49). Ungdommen er en afgørende livsfase, da seksualiteten tager form der. Børn og unge skal tillæres heteroseksualitet. Jersilds projekt om seksualoplysning ønsker at “bibringe disse en heteroseksuel indstilling [...] Målet bør være, at ingen af de unge kommer ud i ulykkelige forhold” (Ibid.: 56). Jersild mener, at heteroseksualitet skal fremdyrkes og indlæres, mens seksuelle afvigelser er permanente ulykkelige forhold, der skal forebygges.

Jersild inspireres af samtidens seksualitetsforståelse og særligt af den amerikanske sexolog Kinseys fire faktorer til homoseksualitet. Jersild lægger mest vægt på to af faktorerne: det seksuelles vanedannende effekt og andre menneskers påvirkning. De sidste to faktorer, menneskets fysiologiske evne til seksuel stimulans og tilfældigheden ved de første seksuelle oplevelser, træder i baggrunden for Jersild (Jersild 1957: 21-23; Jersild 1959: 21-24). Unge kan udsættes for “en tilstrækkelig stærk påvirkning i homoseksuel retning [...] de herved har opnået en tilfredsstillelse, som er blevet en vane for dem” (Jersild 1959: 23). For Jersild er forældrene, heteroseksuel opdragelse og kontakt med jævnaldrende afgørende for at bekæmpe en ikke-heteroseksuel indstilling. Jersild peger på, at en tilladt, aktiv heteroseksuel adfærd forebygger seksuelle afvigelser (Jersild 1957: 48; Jersild 1959: 21). At forbyde ungdommen seksuel adfærd skaber grobund for seksuelle afvigelser. Børns og unges seksualitet formes af normer, påbud og forbud. Alle seksualitetskategorier påvirkes af ydre faktorer som omgivelser, institutioner og forældre.

Jersild præges også af psykiatriens seksualitetsforståelse. Jersild medgiver, at medfødte og nedarvede egenskaber spiller en rolle i erhvervelsen af seksualitet. Individets reaktioner, fysiologi og psyke er forskellige (Jersild 1957: 23). Homoseksualitet kan præges af “nedarvede egenskaber” (Ibid.: 24) såsom “invaliditet, fedme, kvindagtigt ydre” (Ibid.). Jersilds forståelse gør ikke op med den psykiatriske forklaring, men han nedgraderer den. Det afgørende er påvirkning, erfaringer og vaner, mens egenskaber kan spille en rolle (Ibid.: 23-24).

Ifølge Jersild erhverves seksualiteten i ungdommen, men forinden kan seksualitet påvirkes i en retning. Puberteten er som regel startskuddet for, at seksualiteten tager varig form. Efter puberteten stiger antallet af drenge, der er definitivt heteroseksuelle, men en del er stadig usikre. Omkring 20-årsalderen er seksualiteten fastlagt (Ibid.: 45, 49). Jersild kæder ungdommen og en mere fast seksuel indstilling sammen. Derfor har de unge et ansvar for at blive heteroseksuelle, da ungdommens seksuelle oplevelser er afgørende for seksualitetens udvikling. Modsat er barndommen en periode, hvor forskelligartet seksuel adfærd afprøves (Jersild 1957: 47-49; Jersild 1959: 23-24).

Barnets stadige formbarhed er central. Jersild anser barndommen som et biseksuelt forstadie. Seksualitetens udvikling præges ikke af homoseksuel adfærd mellem børn, men kan præges af voksne. Børn kan præges "i en heteroseksuel retning, når deres udvikling foregår nogenlunde uforstyrret af alvorlige indgreb fra anden side" (Jersild 1959: 49). Et 5-årigt barn, der er blevet misbragt af en mand, kan tage "varig skade" (Ibid.: 48), altså blive homoseksuel, hvis den seksuelle påvirkning har været langvarig. Barnets seksualitet former sig mod en bestemt retning, hvis de voksne påvirker barnet. Modsat sætter oplevelser med jævnaldrende børn ikke et varigt præg. Ifølge Jersild er barndommens seksuelle retning ikke definitiv og formbar. Voksnes langvarige, konsekvente påvirkning af barnet er en undtagelse, der kan forme barnets seksualitet i en bestemt retning (Jersild 1957: 48-49; Jersild 1959: 18-21).

Jens Jersilds forestilling om seksualitet, børn og ungdom præges af hans skelnen mellem naturlig og unaturlig kønsdrift, heteroseksualitet og seksuelle afvigelser. Seksualitet erhverves gennem oplevelser, påvirkning, vane og tilfældighed, men kan præges af medfødte og nedarvede egenskaber. Jersilds begrebsverden præges af samtidens internationale psykiatriske og sexologiske diskurser, men han udvælger, hierarkiserer og omformer også disse teorier ud fra sin egen seksualitetsopfattelse. Ifølge Jersild, er ungdommen en afgørende livsfase, da størstedelen tilegner sig en bestemt seksualitet der. Barndommen er et biseksuelt, eksperimenterende forstadie, der kun efter langvarig, konsekvent påvirkning fra voksne kan påvirkes i en bestemt retning. Ungdommen er en periode, hvor heteroseksualitet skal indpodes. Jersild mener, at påvirkning i en ikke-heteroseksuel retning skal forebygges, da det er en samfundsfare.

Homoseksualitet og prostitution – samfundsfare og ulykke

Af alle seksualitetskategorier, skriver Jens Jersild mest om homoseksualitet og prostitution, idet han klassificerer dem som samfundsfarer. En analyse af Jersilds forestillinger om homoseksualitet og prostitution er afgørende for at forstå hans ønske om at indpode heteroseksualitet og forebygge

såkaldte seksuelle afvigelser. I det følgende undersøger jeg Jersilds begrebsliggørelse af homoseksualitet, forførelse og prostitution.

Han ser homoseksualitet som en samfundsfare og ulykke (Jersild 1957: 17, 50). Samfundet opfatter ifølge Jersild homoseksualitet som “uønsket, dels fordi en forøgelse af antallet af homoseksuelle medfører yderligere efterstræbelser af de unge, og dels fordi familierne [...] er det grundlag, man bygger på” (Jersild 1959: 33). I samfundets øjne modarbejder homoseksualitet samfundets fundament, den heteroseksuelle familie. Jersild beskriver en stigning i antallet af homoseksuelle, hvilket yderligere truer samfundet (Jersild 1957: 9-10). Jersild skelner mellem den lovlydige homoseksuelle og den farlige homoseksuelle. Den farlige homoseksuelle har en relation til personer under 18 år, mens den lovlydige ikke har (Jersild 1957: 17, 52; Jersild 1959: 16-18). Den farlige homoseksuelle er til fare for samfundet, da personen kan forføre unge til homoseksualitet eller betale en mindreårig prostitueret (Jersild 1959, 24-35). Kvindelige homoseksuelle problematiseres ikke i lige så høj grad som mandlige, da de som regel ikke har forhold til mindreårige (Jersild 1957: 30-31). Jersild problematiserer kun den farlige, mandlige homoseksuelle. Problematiseringen understøtter dog befolkningens frygt for og syn på homoseksualitet som samfundsundergravende. Homoseksuelle kan lide under Jersilds problematisering trods de gode intentioner om at anerkende homoseksuelles ret til en værdig tilværelse (Ibid.: 10, 52). Jersilds syn på homoseksualitet understøtter hans projekt mod den farlige homoseksuelle og erhvervelsen af homoseksualitet.

Jersild baserer homoseksualitet som samfundsfare på to problemer: Forførelsesteorien og mandlig prostitution. De knyttes til to persontyper, forføreren og klienten. Forførelsesteorien og mandlig prostitution hænger ikke sammen, men de fremhæves begge som en fare for ungdommen og kan være en glidebane for den enkelte. Forførelsesteorien og mandlig prostitution er farlige, fordi de kan resultere i øget kriminalitet og homoseksualitet (Jersild 1957: 24-31).

Forførelsesteorien handler om forførelsen til en seksualitet. Det var en gængs teori blandt danske og internationale psykiatere i første halvdel af 1900-tallet (Edelberg 2012: 135-136). For Jersild betyder forførelsesteorien, at unge individer kan påvirkes i en homoseksuel retning, den seksuelle adfærd bliver vanedannende og de forføres til homoseksualitet. Jersild fremhæver forførelsesteorien som en årsag til homoseksualitet. Alle køn, unge som gamle kan være forførere. Kvindelige homoseksuelle forfører i begrænset grad og problematiseres ikke. Både den voksne og unge mandlige forfører er et samfundsproblem. Kun den voksne forfører kriminaliseres, da forhold til mindreårige er ulovligt (Jersild 1957: 28-31, 37; Jersild 1959, 24-28).

Prostitution ses af Jersild som en glidebane til kriminalitet. Jersild beskriver, at homoseksuel prostitution i 1950'erne straffes med op til 2 års fængsel, mens heteroseksuel prostitution straffes med en betinget dom. Hvis mindreårige prostituerer sig selv, bliver de sandsynligvis børneværnets ansvar. Hvis klienten har et forhold til en mindreårig dreng, straffes klienten. Ifølge Jersild, er de mandlige prostituerede ofte ikke homoseksuelle. De både opsøger og opsøges af klienter. Jersild peger på, at unge vælger prostitution af grunde såsom dårlige familieforhold, dårlig påvirkning fra venner, pengemangel og oplevelser med homoseksuelle før. Ifølge Jersild, kan prostitution have negative konsekvenser som asocialitet, dovenskab og yderligere kriminalitet. Prostitution er en glidebane til mere kriminalitet for over halvdelen af unge, mandlige prostituerede, og derfor er prostitution en samfundsfare (Jersild 1957: 39-41, 44, 49-50; Jersild 1959: 28-31).

Jersild problematiserer kvindelig prostitution og løstgængeri, da det kan genere andre mennesker. Løstgængeri er en glidebane til prostitution, hvis der er pengemangel. Jersild peger på, at årsager til kvindelig prostitution og løstgængeri er manglende oplysning, bestemte egenskaber, pengemangel og alkohol. Ligeledes kan de påvirkes til prostitution af omgivelser, venner eller uforudsete forhold som pludseligt forældreskab og pengemangel. Dermed kan heteroseksuelle kvinder være et samfundsproblem, hvis de har en promiskuøs, generende seksuel adfærd (Jersild 1959: 45-51, 56).

Jersild mener, at ungdommen har et ansvar for at blive heteroseksuelle, men der er forhindringer. En række forhold gør unge mere udsatte for at afvige fra heteroseksualitet, f.eks. miljø, omgangskreds, manglende seksualoplysning og dårlig opdragelse. Unge kan være en samfundsfare, da homoseksuelle unge kan forføre andre unge. Jersild mener, at seksualoplysning kan forebygge seksuelle afvigelser og fremdyrke heteroseksualitet i en tid, hvor homoseksuel adfærd stiger, og seksualitet ses som en samfundsfare.

Jersilds indflydelse på seksualvejledningerne

Jens Jersilds forestillinger om seksualitet, unge og børn præger undervisningsministeriets vejledninger i seksualundervisning fra 1961 og 1971. I det følgende sammenligner jeg Jersilds argumentation og begrebsverden med to vejledningers anbefalinger til seksualundervisning i folkeskolen. Vejledningerne udtrykker et ønske om at institutionalisere dele af Jersilds idéer om seksualitet, forførelse og seksuelle afvigelser i den danske folkeskole.

Jersilds forestillinger om seksualitet, unge og børn præger undervisningsministeriets udgivelse "Vejledning i seksualundervisning i folkeskolen" fra 1961. Pjecen introducerer emner som lokkere,

homoseksualitet og seksuelle afvigelser. Det er den første særskilte vejledning til seksualundervisning, men først i 1970 bliver seksualundervisningen obligatorisk. Alle undervises ikke i stoffet: I 1962 underviser 98% af de københavnske skoler i seksualundervisning, mens det kun er 14% af landsbyskolerne.

Alle elever i 1960'erne introduceres ikke for undervisningsmaterialet og Jersilds forestillinger (Graugaard 2018: 47; Undervisningsministeriet 1961: 32). Vejledningen for seksualundervisning fra 1961 udtrykker et ønske om, at børn skal udvikle sig harmonisk. Børns ansvarsfornemmelse, "deres personlighedsudvikling og karakterdannelse" skal fremmes (Undervisningsministeriet 1961: 6). Barnets udvikling fremmes bl.a. ved at advare "mod afsporing af det normale følelsesliv ved seksuelle forhold til personer af samme køn" (Ibid.: 13). Børn og unge skal ikke påvirkes af homoseksuelle, der er interesseret i mindreårige. Barnets udvikling skal ikke afspores fra heteroseksualitet. Den seksuelle udvikling er nu også skolens ansvar. I tråd med Jersild, forbinder seksualvejledningen homoseksualitet som unormalt og en samfundsfare. Den homoseksuelles påvirkning af unge er farlig for samfundet. Seksualvejledningen udtrykker et ønske om at forebygge homoseksualitet ligesom Jersild (Undervisningsministeriet 1961: 6-7, 9, 13).

Allerede i undervisningen for 1. og 2. klasse skal der være fokus på forførelsesteorien. Alle børn skal "advares imod at følge med personer, de ikke kender" (Ibid.: 12). Advarslen inspireres af Jersild, der ønsker at "mindre børn må advares mod at følge med de såkaldte 'lokkere'" (Jersild 1959: 8). Børn skal advares indirekte om forførere tidligt i skoleforløbet.

Vejledningens beskrivelser af homoseksualitet, seksuelle afvigelser og prostitution parafraserer Jersild. Der bruges ord som samfundsfare og trækkerdreng, samme angivelse af antal homoseksuelle og argumentet om at prostitution leder til kriminalitet. Pjecen angiver "Barnet og det homoseksuelle problem" og "Hvad unge bør vide..." som anvendt litteratur. Vejledningen godtager Jersilds skelnen mellem lovlydige homoseksuelle og farlige homoseksuelle, herunder klienter og forførere. Beskrivelsen af homoseksualitet i vejledningen prioriteres højere end andre seksualitetskategorier, da det ses som "afvigelse, som har størst mulighed for at gribe ind i de unges liv på uheldig måde" (Undervisningsministeriet 1961: 22). Jersilds forestillinger om seksualitet, prostitution og forførelsesteorien godtages af undervisningsministeriet. Da seksualundervisning ikke er obligatorisk, og vejledningen anser homoseksualitet som et problem, hvis vigtighed varierer lokalt, er det kun et fåtal af elever, der nok undervises i Jersilds forestillinger (Undervisningsministeriet 1961: 8-9, 22, 51; Jersild 1957: 16).

Efter seksualundervisningen gøres obligatorisk i 1970, kommer der en ny vejledning i seksualundervisning til folkeskolen i 1971 (Hoffmeyer og Leth 1971: 5). Vejledningen fra 1971 trækker stadig på den forrige vejledning. Jersilds tanker spøger, men der er sket et skred i seksualitetsforståelsen.

Ligesom i pjecen fra 1961, anbefaler vejledningen, at undervisere skal advare børn i 1. til 4. klasse mod fremmede. Vejledningen prioriterer at forklare grunden til advarslen og omtale “lokkere’ og exhibitionister” (Ibid.: 25). I stil med Jersild, gør miljø og familieforhold børn mere udsatte for at blive seksuelt afvigende (Ibid.). Vejledningen fra 1971 går mere i dybden med Jersilds tankegang om tidlig seksualoplysning og udsatte børn end den forrige vejledning.

Seksualvejledningen fra 1971 præsenterer en anden opfattelse af homoseksualitet, men viderefører også Jersilds tanker om den farlige homoseksuelle. Homoseksualitet ses ikke som en samfundsfare, men der advares stadig mod den farlige homoseksuelle, der lokker og forfører. Ligeledes er mandlig prostitution stadig en glidebane til kriminalitet trods reduceret mandlig prostitution (Edelberg 2009: 22) Der sker et skred i holdningen til homoseksualitet. Børn, “der er i udvikling mod en ren homoseksuel indstilling” (Hoffmeyer og Leth 1971: 35) skal hjælpes. Undervisning skal svække “den diskriminerende fordømmelse og intolerance [...] mod homoseksuelle” (Ibid.). Der advares ikke mod en homoseksuel udvikling, men det fremstilles stadig som en seksuel afvigelse. Jersild og pjecen advokerer for homoseksuelles ret til en værdig tilværelse, men pjecen gør op med samfundets modvilje mod homoseksualitet. Jersilds forestillinger om dem farlige homoseksuelle, mandlig prostitution og homoseksualitet som en seksuel afvigelse spøger stadig i pjecen, men nu kan unge opleve “en homoseksuel betagelse” (Hoffmeyer og Leth 1971: 35) uden at blive forført til at blive homoseksuelle. Seksualitetsforståelsen er ikke lige så forankret i forførelsesteorien som i 1961. Seksualvejledningen fra 1971 farves af Jersilds forestillinger, men den distancerer sig fra forestillingen om homoseksualitet og forførelsen dertil som en samfundsfare. Bestemte vendinger og idéen om kriminalitet som konsekvens af prostitution bibeholdes.

Vejledningen i seksualvejledning i 1971 vidner om, at homoseksualitet stadig ses som en seksuel afvigelse af den brede befolkning. Samtidigt ses homoseksualitet ikke længere som en trussel mod samfundet. I vejledningen består Jersilds skelnen mellem den lovlydige og farlige homoseksuelle, men der gøres op med centrale dele af hans forestillinger. Seksualitetens udvikling ses i et andet lys, mens sammenhæng mellem kriminalitet og prostitution stadig understreges. Dele af Jersilds argumentation videreføres i den obligatoriske seksualundervisning, men homoseksualitet er ikke en

samfundsfare, men derimod noget, der skal udvises tolerance overfor. Vejledningerne viser et skred i synet på seksualitet fra 1961 til 1971, men Jersilds forestillinger om seksualitet, børn og unge institutionaliseres delvist i folkeskolen. Elever, der bliver undervist i vejledningerne, kan være præget af Jersilds forestillinger. Jersilds forestillinger kan have plantet sig i dele af befolkningen og påvirket deres opfattelse af emner som homoseksualitet, prostitution og seksualitetskategorier.

Konklusion

Jens Jersilds forestillinger farves af samtidens bekæmpelse af homoseksualitet samt teorier om forholdet mellem børn, unge og seksualitet. Seksualitet erhverves og kan dermed forebygges eller fremdrives i en tidlig alder. Ifølge Jersild, kan seksualoplysning kan være med til at indpode heteroseksualitet og forebygge seksuelle afvigelser. Ungdommen er en afgørende periode, hvor seksualiteten tager form efter en række seksuelle oplevelser og bliver definitiv. Barndommen er flydende og omformelig, men kan efter langvarig, konsekvent påvirkning fra voksne påvirkes i en bestemt retning. Jersild mener, at heteroseksualiteten skal podes ind i de unge, mens seksuel afvigelse skal forebygges.

Jersild ser seksuelle afvigelser som en ulykke. Et eksempel er homoseksualitet. Homoseksualitet er hverken ønskeligt for individet, da det er en ulykkelig skæbne, eller samfundet, da det er samfundsundergravende. Jersild anser udbredelsen af homoseksualitet som en trussel mod samfundets fundament, den heteroseksuelle familie, mens mandlig prostitution kan lede til yderligere kriminalitet.

Homoseksualitet og andre seksuelle minoriteter kan forebygges gennem seksualoplysning ifølge Jersild. Hans forestillinger implementeres i seksualvejledninger til folkeskolen i 1961 og 1971. Pjecerne vidner om et statsligt ønske om at institutionalisere Jersilds forestillinger om seksualitet, børn og unge samt forme elevers seksualitetsforståelse derefter. Skredet fra 1961 til 1971 viser, at der er et nyt syn på seksualitetskategorier i samfundet. Homoseksualitet fremstilles i seksualvejledning ikke som en samfundsfare, men skal derimod tolereres. Alligevel spørger Jersilds forestillinger i seksualvejledningen i 1971, f.eks. i beskrivelser af den farlige homoseksuelle, prostitution og seksuelle afvigelser.

Jens Jersilds indflydelse på samfundsdebatten i 1950'erne og senere påvirkning af seksualvejledningerne er en flig af historien om seksualitetskategorier i Danmark. Jersilds indflydelse belyser, hvordan han og statslige institutioner forholder sig til seksuelle minoriteter, men samtidigt

også synet på heteroseksualitet som fundament for ægteskabet og samfundet. Dermed er fortællingen om Jersild og seksualvejledningerne også et præj om, hvordan staten søger at styrke en heteronormativ dagsorden blandt borgere og kommende generationer gennem seksualundervisning.

Litteraturliste

- Dupont, Wannes 2019: "The Two-Faced Fifties: Homosexuality and Penal Policy in the International Forensic Community, 1945-1965". *Journal of the History of Sexuality* 28:3, s. 357-295. <https://doi.org/10.7560/JHS28302>.
- Edelberg, Peter 2013: "Den grimme lovs genealogi. Et kapitel af homoseksualitetens historie i Danmark". *Historisk Tidsskrift* 2013:03, s. 166-209. <https://tidsskrift.dk/historisktidsskrift/article/view/56454>.
- Edelberg, Peter 2012: *Storbyen trækker. Homoseksualitet, prostitution og pornografi i Danmark 1945-1976*. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag. <https://tidsskrift.dk/historisktidsskrift/article/view/56760>.
- Edelberg, Peter 2009: "Politiinspektør Jens Jersild – inkvisitor eller reformator?". *Tidsskrift for historie* 39:4, s. 15-25.
- Foucault, Michel 1998: *Viljen til viden*. Det lille forlag.
- Graugaard, Christian 2018: "Fra formaning til dialog: seksualitet i danske skoler gennem 200 år". Christian Graugaard, Line Anne Roien og Venka Simovska (red.): *Seksualitet, skole og samfund: kritiske perspektiver på seksualundervisning*. Hans Reitzel, s. 37-59.
- Halperin, David M. 1990: *One Hundred Years of Homosexuality*. Routledge. <https://doi.org/10.2307/465069>.
- Katz, Jonathan N. 1995: *The Invention of Heterosexuality*. Plume.
- Stryker, Susan. 2017: *Transgender History*. Seal Press.

Hjemmesider

- Katz, Jonathan N. 2021, 15. april. "1868, May 6: Karl Maria Kertbeny: 'Homosexual', 'Heterosexual'". *outhistory.org*. Benyttet 23. december 2023 fra <https://outhistory.org/exhibits/show/heterohomobi/karlmaria>